

Motion till riksdagen 2023/24:1522

av **Amanda Lind m.fl. (MP)**

Säkra upphovsrätten i ljuset av AI

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att omgående tillsätta en utredning i syfte att säkra upphovspersonernas och de utövande konstnärernas rättigheter i ljuset av AI-utvecklingen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att agera pådrivande inom EU för översyn av upphovsrättslagstiftningen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbetet med stärkt medie- och informationskunnighet avseende AI måste intensifieras och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

AI, artificiell intelligens, har utvecklats snabbt de senaste åren. Nya webbtjänster, som Chat GPT, ger en ännu större tillgänglighet till AI-tekniken. Detta innebär och kommer att innebära enorma förändringar och utmaningar, inte minst för kultursektorn. Texter, bilder och musik skapade av AI går ofta inte att skilja från mänskligt skapade verk, och utvecklingen lär fortsätta. Dessutom finns det stora pengar i detta område.

Förutom olika slags frågor kring kulturens värde och funktion, konstnärlig kvalitet, etik och autenticitet, är frågor kring upphovsrättslagstiftningen helt centrala. AI tränas idag på stora mängder befintligt material och det är svårt, för att inte säga omöjligt, för upphovsrättsinnehavare att hävda sina rättigheter till materialet. Det handlar om författare, bildkonstnärer, kompositörer, musiker, skådespelare och filmskapare vars verk och prestationer utnyttjas utan att de gett sitt medgivande, och utan att de eventuella ekonomiska värden som skapas av de AI-genererade verken tillfaller dem.

En intensiv diskussion pågår nu inom kulturområdet världen över om hur upphovsrätten bör anpassas till rådande läge. Vissa länder, som Frankrike, har redan tagit steg. Svenska Tecknare har undersökt hur den nya, generativa AI-tekniken förhåller sig till nuvarande upphovsrättslagstiftning. Enligt deras bedömning ger upphovsrättslagen inte

stöd för att man får använda upphovsrättsskyddade verk eller andra skyddade alster som träningsdata för att utveckla generativ AI utan att först inhämta rättighetshavarnas tillstånd och erlagga skälig ersättning för användningen. Det finns förvisso inskränkingsbestämmelser, men rättigheterna får bara inskränkas när nyttan för allmänheten väger tyngre än skadan för rättighetshavarna, såsom inom forskning eller vård. De lyfter fram att all generativ AI-träning ska ske på ett etiskt och lagenligt sätt, där generativ AI enbart bör tränas på material där rättighetshavarna uttryckligen gett sin tillåtelse. De anser även att rättighetshavarna ska ersättas retroaktivt för det material som redan olovligt använts och att lagstiftningen måste ses över för att åstadkomma ett tydligare regelverk som kan både hantera och komma till rätta med de problem som uppstått till följd av den ökade utvecklingen och användningen av generativ AI inom detta område. Flera kulturskapsorganisationer, däribland Sveriges Författarförbund, står bakom den hållning som Svenska Tecknare tagit fram.

Sverige behöver agera. Kulturministern har inrättat en sektorsövergripande AI-enhet på sitt departement. Det är bra, men lagstiftningen behöver ses över för att säkra upphovspersonernas och de utövande konstnärernas rättigheter i ljuset av AI och en utredning bör omgående tillsättas i detta syfte. Arbetet inom EU behöver också påskyndas och här bör Sverige agera pådrivande. Detta arbete behöver ske mycket skyndsamt.

Dessutom behöver förståelsen för hur AI fungerar utvecklas. Falska foton, desinformation och fördomar riskerar att reproduceras. Mer kunskap behövs och det bör ske inom ramen för det samlade medie- och informationskunnighetsarbetet (MIK).

Vi måste uppmärksamma och skydda det fundamentala värdet av det mänskliga skapandet och säkra förutsättningarna för bildkonstnärer, författare, musiker, skådespelare och filmskapare i Sverige och världen över. AI innebär många möjligheter, men utmaningarna måste tas på allvar. Sverige har inte råd att vänta och se, utan bör vara aktivt i att söka lösningar i en ny tid med utgångspunkt i upphovsrätten och värnandet av det kulturella skapandet.

Amanda Lind (MP)

Elin Söderberg (MP)

Jacob Risberg (MP)

Daniel Helldén (MP)